

Jonathan Franzen **Sloboda**

s engleskoga prevela:
Marina Horkić

v|b|z

biblioteka
AMBROZIJA

knjiga 284.

naslov izvornika:
Jonathan Franzen
FREEDOM

copyright © 2010 by Jonathan Franzen
All rights reserved.

copyright © 2011. za hrvatsko izdanje:
V.B.Z. d.o.o.
Zagreb

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 759953.

ISBN: 978-953-304-286-2 (meki uvez)

Susani Golomb i Jonathanu Galassiju

Podite svi zajedno,
vi divni pobjednici; svoje ushićenje
podijelite sa svima. Ja ću prhnuti,
ko stara grlica, na neku svelu granu
i ondje svog druga, što se
nikada više neće naći,
oplakivati dok ne nestanem.

– Zimska priča

DOBRI SUSJEDI

V I J E S T I O W A L T E R U Berglundu nisu izašle u mjesnim novinama – on i Patty odselili su se u Washington prije dvije godine i u St. Paulu više nisu ništa značili – ali urbana vlastela Ramsey Hilla nije bila tako odana svome gradu da ne bi čitala *New York Times*. Prema podužem i nimalo laskavom članku u *Timesu*, Walter je prilično uprskao svoj profesionalni status, tamo u Washingtonu. Njegovi nekadašnji susjedi s mukom su uspijevali povezati ono čime su ga častili u *Timesu* (»napuhan«, bahat«, »neetičnog ponašanja«) s velikodušnim, nasmiješenim, zajapurenim namještenikom korporacije 3M kojeg su se sjećali kako vozi bicikl avenijom Summit na putu za posao, prteći put kroz snijeg što je napadao u veljači; činilo im se čudnim da Walter, koji je bio zeleniji i od samog *Greenpeacea*, a usto ruralnog porijekla, sad odjednom bude u škripcu zato što se spetljao s industrijom ugljena i radio protiv seljaka. A opet, s druge strane, ti Berglundovi su uvijek bili nekako na svoju ruku.

Walter i Patty bili su pioniri Ramsey Hilla – prvi par netom diplomiranih mladih intelektualaca koji je kupio kuću u ulici Barrier, sve otkako su prije tri desetljeća staru jezgru St. Paula snašla teška vremena. Svoju su viktorijansku kuću dobili nizašto, a onda se deset godina ubijali od posla dok je nisu preuredili. Tih ranih dana neki im je uporni tip zapalio garažu i dvaput provalio u auto prije nego što su uspjeli podići novu. Preplanuli motoristi spuštali su se na prazno gradilište s druge strane ulice i tamo pili pivo, roštiljali kobasice i u sitne sate turirali motore, sve dok Patty ne bi izašla u trenirci i doviknula: »Hej, momci, dokle?« Nitko je se nije bojavao, ali u srednjoj i na koledžu bila je uspješna sportašica i posjedovala neku sportašku neustrašivost. Od prvog dana kad se pojavila u tom kraju bila je nepopravljivo upadljiva. Visoka, s repićem, apsurdno mlada, gurala je kolica mimo olupina automobila, razbijenih pivskih boca i izbljuvanih hrpa odstajala snijega, i kao da je nosila sve sate svoga dana u mrežama koje su visjele s kolica. Za njom su ostajale pripreme i dužnosti za jutro u znaku djeteta; pred njom, popodne u kojem se sluša radio, *Kuhinja za sladokusce*, platnene pelene, glet masa i vodootporna

boja, te *Laku noć, mjesече*, pa onda čaša vina. Već je u cijelosti bila nešto što se tek počelo događati drugima u ulici.

Onih prvih godina, kad ste još mogli voziti *Volvo 240* a da nemate osjećaj kako svi bulje u vas, kolektivni zadatak na Ramsey Hillu bio je ponovno naučiti određene životne vještine zbog kojih su vaši roditelji pobjegli u predgrađe, upravo da ih zaborave, kao, na primjer, kako zainteresirati mjesne policajce za to da uistinu obavljaju svoj posao i kako zaštititi bicikl od visoko motiviranog lopova, te kada se isplati gnjaviti izbacivanjem pijanca iz ležaljke u svome vrtu i kako potaknuti podivjale mačke da seru tuđoj djeci u pješćanik te kako odrediti jesu li državne škole ionako previše sjebane a da bi vrijedilo poduzimati išta u vezi s time. Javljala su se tu i neka suvremenija pitanja, kao, na primjer, da li možda koristiti platnene pelene? Isplati li se s njima gnjaviti? I je li istina da se još negdje može naručiti mlijeko u staklenim bocama? Je li u redu govoriti o skautima ili uvijek valja spomenuti i skautkinje? Je li bulgur zaista neophodan? Gdje reciklirati baterije? Kako postupiti kad te siromašna osoba druge rase optuži da joj uništavaš četvrt? Je li istina da glazura nekih vrsta keramičkog posuđa sadrži opasne količine olova? Koliki stupanj složenosti se zapravo zahtijeva od kuhinjskog filtera za vodu? Događa li se i vama da *240* ne ubacuje u *overdrive* iako ste pritisnuli gumb? Je li prosjacima bolje nešto dati za jesti ili ništa? Je li moguće podići nečuvano samouvjerenu, sretnu, inteligentnu djecu dok radite puno radno vrijeme? Može li se kava samljati večer prije ili to valja činiti ujutro? Je li itko u povijesti St. Paula ikad imao neko pozitivno iskustvo s krovopokrivačima? Ima li tko dobrog mehaničara za *Volvo*? Zablokira li vam katkad ručna u *240-setki*? A onaj zagonetni prekidač na instrument ploči koji onako ozbiljno, švedski, napravi klik, ali kao da nije spojen ni na što – čemu on zapravo služi?

Patty Berglund je bila izvor informacija za sve upite, vedra prenositeljica sociokulturalne peludi, susretljiva pčelica. Bila je jedna od rijetkih nezaposlenih majki na Ramsey Hillu i bila je poznata po tome da nerado govori dobro o samoj sebi i loše o ikome drugome. Znala je reći da samo čeka da joj jednoga dana neki od onih prozora na spuštanje koje je preuređivala odrubi glavu. Djeca su joj »vjerojatno« umirala od trihinoze zbog sve one svinjetine koju nije pravo ispekla do kraja. Pitala se je li njezina »ovisnost« o isparinama sredstava za skidanje stare boje na neki način povezana s činjenicom da više »uopće« ne čita knjige. Povjeravala se da joj je »zabranjeno« gnojiti Walterovo cvijeće nakon onoga što se dogodilo »zadnji put«. Bilo je onih koji nisu dobro primali njezinu sklo-

nost tome da umanjuje samu sebe – u tome su prepoznavali neki osjećaj više vrijednosti, kao da Patty prenaglašava svoje sitne mane i pretjerano očito pokušava umiriti manje uspješne domaćice. Ali većina je njezinu skromnost doživljavala kao iskrenu ili u najmanju ruku zabavnu, a osim toga, bilo je teško odoljeti ženi koju vaša djeca toliko vole i koja pamti ne samo njihove već i vaše rođendane i pojavljuje vam se na stražnjim vratima s tanjurom kolača ili čestitkom ili kitom đurđica u jeftinoj vazici, uz napomenu da je ne morate vraćati.

Znalo se da je Patty odrasla na Istočnoj obali, u predgrađu New Yorka, i da je bila dobitnica jedne od prvih punih stipendija za žene da igra košarku za Minnesotu, gdje je na drugoj godini, što se vidjelo po plaketi koja je visjela na zidu Walterova kućnog ureda, ušla u rezervnu momčad američke reprezentacije. Jedna čudna stvar u vezi Patty, s obzirom na to da je bila tako obiteljski nastrojena, bilo je to da se činilo kako nema mnogo veze sa starim krajem. Vrijeme je prolazilo, a ona nije nikad odlazila iz St. Paula, a po svemu sudeći niti je itko s Istočne obale, čak ni roditelji, njoj dolazio u posjet. Pitate li je izravno o roditeljima, odgovarala bi da njih dvoje čini mnogo dobrih stvari za mnoge ljude, otac je odvjetnik u White Plainsu, a mama političarka, da, u skupštini New Yorka. Na to bi naglašeno kimnula i dodala: »Da, time se bave«, kao da je time tema iscrpljena.

Bilo je nemoguće navesti je da se složi s time da se netko »ružno« ponaša. Kad su joj ispričali da Seth i Merrie Paulsen svojim blizancima priređuju veliku zabavu za Noć vještica i da su namjerno pozvali svu djecu iz četvrti osim Connie Monaghan, Patty je samo promrmljala da je to vrlo »čudno«. Kad je nakon toga srela Paulsenove na ulici, objasnili su joj da *cijelo ljeto* pokušavaju uvjeriti majku Connie Monaghan, Carol, da prestane bacati opuške s prozora svoje sobe u bazenčić njihovih blizana. »To je stvarno čudno«, složila se Patty, vrteći glavom, »ali i sami znate da to nije Connieina krivica.« Paulsenovi se, pak, nisu zadovoljili s tim »čudno«. Imali su potrebu za riječima *sociopatski*, *pasivna agresija*, *ružno*. Željeli su da Patty odabere koji od tih epiteta i zajedno s njima ih prikači Carol Monaghan, ali Patty nije bila u stanju otići dalje od »čudno« i zato Paulsenovi nisu pristali uključiti Connie u svoj popis uzvanika. Patty se tako rasrdila na tu nepravdu da je upravo onog popodneva kad se održavala zabava iz škole odvela svoju djecu, Connie i još jednu prijateljicu na farmu tikvi gdje su se vozili u kolima za sijeno, a na račun Paulsenovih je izrekla samo to da je takva zloća prema sedmogodišnjoj djevojčici vrlo čudna.

Carol Monaghan je bila neudana majka u ulici Barrier koja je tu živjela jednako dugo kao Patty. Došla je na Ramsey Hill u okviru nečega što bi se moglo nazvati »pokroviteljskom razmjenom«, nakon što je bila sekretarica nekoj velikoj zvjerci u okrugu Hennepin koji ju je premjestio iz okruga nakon što je s njim ostala u drugom stanju. Držanje majke vlastitog nezakonitog djeteta na platnom spisku svog ureda: do kraja sedamdesetih preostalo je još malo gradskih uprava u kojima se to smatralo dobrim načinom vođenja državnih poslova. I tako je Carol postala jedna od onih duhom odsutnih službenica, sklonih dugim pauzama, u gradskom uredu za izdavanje vozačkih dozvola, a netko drugi, s isto tako dobrim vezama, prebačen je iz St. Paula u ured s druge strane rijeke. Najam kuće u ulici Barrier, vrata do Berglundovih, po svoj je prilici bio dio dogovora, inače je bilo teško zamisliti zašto bi Carol pristala živjeti u četvrti koja se u ono vrijeme još smatrala sirotinjskom. Ljeti bi jednom tjedno dječak prazna pogleda u kombinezonu na kojem je pisalo *Gradski parkovi* došao predvečer u 4x4, na kojem nije ništa pisalo, i kosilicom prošao njezinim travnjakom, a zimi bi se taj isti mali pojavio i očistio snijeg s pločnika pred njezinom kućom.

Do kraja osamdesetih Carol je bila jedina u tom kraju da nije preuredila kuću. Pušila je *Parliament*, plavila kosu, puštala nokte kao pandže, hranila kći svakojakim prerađevinama, a četvrtkom navečer dolazila kući jako kasno (»To je večer za mame«, objašnjavala je, kao da je to neki opće-prihvaćeni običaj) i tada bi se ključem koji su joj dali ušuljala u kuću Berglundovih i uzimala usnulu Connie sa sofe na kojoj ju je Patty ušuškala dekami. Patty je bila neumoljivo velikodušna kad se ponudila da pričuva Connie dok Carol radi ili je u šopingu ili u svojim noćnim pohodima četvrtkom i Carol je postala ovisna o tom besplatnom bejbisitanju. Pattyinoj pozornosti nije promaknulo da joj Carol uzvraća tu velikodušnost tako što ignorira njezinu kći, Jessicu, a izražava pretjerano divljenje prema njezinu sinu, Joeyju (»Može još jedan poljubac od neodoljivog zavodnika?«), te stoji vrlo blizu Walteru na svim susjedskim okupljanjima, u onim tankim bluzicama i štiklama dostojnim koktelskih konobarica, i hvali Walterovo umijeće obnavljanja kuće i vrišti od smijeha na sve što bi izrekao; ali za mnogih godina, najgore što je Patty izrekla o Carol bilo je to da je život samohranih majki težak, te ako se Carol katkad čudno ponaša prema njoj, to je vjerojatno samo zato da obrani ponos.

Po mišljenju Setha Paulsena, koji je za ukus svoje žene malo prečesto spominjao Patty, Berglundovi su bili krivnjom opterećeni liberali koji su imali potebu svima opraštati kako bi njima bilo oprašteno što imaju toli-

ko sreće: nedostajalo im je hrabrosti da uživaju u svom povlaštenom položaju. Nedostatak Sethove teorije bio je u tome što Berglundovi zapravo i nisu bili osobito povlašteni – posjedovali su jedino tu kuću što su ju obnovili vlastitim rukama. Drugi problem, kako je naglasila Merrie Paulsen, bio je u tome da Patty nije bila neka osobito napredna osoba i ni u kom slučaju feministica (jer se zabila u kuću i samo pazi na rođendane i peče one kurčeve rođendanske kolačiće), a doimala se alergičnom na politiku. Spomenete li joj izbore ili nekog kandidata, primijetit ćete da uzalud pokušava zadržati onu uobičajenu vedrinu – na očigled bi se uzrujala, pretjerano kimala glavom i ispuštala bujicu potvrdnih zvukova. Merrie, koja je bila deset godina starija od Patty što joj se itekako vidjelo, nekoć je bila aktivna u medisonskom ogranku *Studenata za demokratsko društvo*, a sada je bila vrlo aktivna u ispijanju vina *Beaujolais nouveau*. Kad je Seth na jednoj večeri po treći ili četvrti put spomenuo Patty, Merrie se zarumenjela kao njezino omiljeno vino i izjavila da u Pattyinoj navodnoj toplini prema susjedima nema *nikakve* proširenije svijesti, *nikakve* solidarnosti, *nikakva* političkog opredjeljenja, *nikakve* čvrstine karaktera, *nikakva* istinskog osjećaja zajedništva, sve je to samo regresivno sranje jedne obične kućanice i, iskreno rečeno, po Merrieinu mišljenju, kad biste malo zagrebli ispod te nasmiješene površine, ne bi bilo nikakvo čudo da u Patty otkrijete nešto kruto, sebično, natjecateljsko i reganovsko: bilo je očito da mari jedino za svoju djecu i kuću – *ne* za susjede, *ne* za siromašne, *ne* za zemlju, *ne* za roditelje, čak ni za vlastitog muža.

A nije bilo spora o tome da je Patty obožavala svog sina. Iako su se Jessicom mogli više ponositi – voljela je čitati, zanimala se za prirodu, bila nadarena za flautu, izdržljiva u ženskom nogometu, omiljena bejbi-siterica, ne toliko lijepa da bi je to iskvarilo, predmet divljenja čak i Merrie Paulsen – Joey je bio taj o kojem Patty nije prestajala govoriti. Onom svojom mješavinom smijeha, povjeravanja i umanjivanja sebe, sipala je na litre neprofiltriranih pojedinosti o problemima koje ona i Walter imaju s njim. Priče su većinom imale oblik pritužbi, ali nitko nije sumnjao u to da ga obožava. Bila je nalik djevojci koja se žali na svog divnog, nepredvidivog dečka. Kao da je ponosna na to što joj gazi srce, kao da je upravo to što mu dopušta da ga gazi ona prava stvar, možda jedina koju želi podijeliti sa svijetom.

»Mali prefriganac«, pričala je ostalim majkama tijekom duge zime ratovanja oko spavanja, kad je Joey dokazivao svoje pravo da ostane budan koliko i Patty i Walter.

»Ima napade bijesa? Plače?« zanimalo su se one.

»Šalite se?« odgovarala je Patty. »Da barem plače. Plakanje bi bilo normalno i moralo bi prestati.«

»Pa što onda radi?« pitale su.

»Preispituje osnove našeg autoriteta. Tražimo da ugasi svjetlo, ali on tvrdi da ga ne bismo smjeli tjerati na spavanje sve dok i sami ne ugasimo svjetla jer između njega i nas nema razlike. I, kunem vam se, svakih petnaest minuta, kao da je navijen, kunem vam se, leži tamo i zuri u budilicu i svakih petnaest minuta dovikuje: 'Još budan! Još sam budan!' Onim *drskim*, sarkastičnim tonom, *čudo* jedno. Molim Waltera da se ne hvata na mamac, ali ne, u četvrt do ponoći eto ti ga gdje stoji u mraku u Joeyjevoj sobi i opet se prepiru o razlici između odraslih i djece i o tome je li obitelj demokracija ili dobrohotna diktatura, dok napokon *ja* ne puknem, znate, i ne zacvilim iz kreveta: 'Molim vas, prestanite, prestanite!'

Merrie Paulsen nisu zabavljale Pattyine priče. Jedne je večeri, dok je trpala suđe u perlicu, rekla Sethu da je nimalo ne čudi što Joeyja zbuňuje razlika između djece i odraslih – čini se da ni njegova vlastita mati nije na čistu u koju kategoriju spada. Nije li Seth primijetio da je u svim njenim pričama uvijek Walter taj koji uvodi disciplinu, kao da je Patty tek bespomoćni promatrač čija je jedina zadaća da bude dražesna?

»Baš bih volio znati je li zapravo zaljubljena u Waltera ili nije«, optimistično se pitao Seth, otčepivši zadnju bocu. »Mislim, fizički.«

»Poruka je uvijek 'Moj sin je osobit'«, nastavila je Merrie. »Neprekidno se žali da nije u stanju dugo ostati koncentriran.«

»Hja, budimo *fer*«, ubacio je Seth, »to kaže samo u kontekstu njegove tvrdoglavosti. Njegovog beskrajnog strpljenja u prkošenju Walterovu autoritetu.«

»Sve što izgovori o njemu, zapravo je prikriveno hvalisanje.«

»A ti se nikad ne hvališ?« zadirkivao ju je Seth.

»Vjerojatno da«, uzvratila je Merrie, »ali barem imam neku minimalnu svijest o tome kako to zvuči drugima. A moj osjećaj vlastite vrijednosti nije vezan uz to da su naša djeca osobita.«

»Ti si savršena mama«, zadirkivao ju je Seth.

»Ne, to ti je Patty«, uzvratila je Merrie, prihvatajući novo vino. »Ja sam samo vrlo dobra.«

Patty se žalila da Joeyju sve previše lako polazi od ruke. Bio je plavokos i sladak i kao da je rođen s odgovorima na sve školske testove, kao da su mu mogući odgovori A, B, C ili D upisani u samu DNK. Imao je nevjerojatan dar za dobrosusjedske odnose i znao s pet puta starijima od sebe. Kad bi škola ili skauti tražili da od vrata do vrata prodaje slatkiše ili srećke za tombolu, otvoreno je govorio da je to »organizirana prevara«. Usavršio je krajnje iritantan smiješak milostiva razumijevanja kad god bi se susreo s igračkama ili igricama drugih dječaka, koje Patty i Walter nisu htjeli njemu kupiti. Kako bi odagnali taj smiješak, prijatelji su naveljali da ih podijele s njim i tako je razvio spretnost u video igricama iako su im se njegovi roditelji protivili; razvio je enciklopedijsko poznavanje urbane glazbe od koje su ga roditelji uporno željeli zaštititi. Bilo mu je tek jedanaest ili dvanaest godina kad je za večerom, prema Pattyinim riječima, oca namjerno oslovio sa »sinko«.

»Oh-ho-ho, Walteru se to nije nimalo svidjelo«, povjerila je ostalim majkama.

»Tinejdžeri sad tako razgovaraju jedan s drugim«, objasnile su. »To je reperska *spika*.«

»To nam je i Joey rekao«, kazala je Patty. »Rekao je da je to samo riječ, čak ni prosta. Ali Walter se nije složio, dabome. I tako ja sjedim tamo i mislim: 'Wal-ter, hej, Wal-ter, ne-daj se uvu-ći u ovo, pre-pir-ka ne-ma smi-sla', ali ne, on mu mora pokušati objasniti da ni 'momče' nije prosta riječ, ali se ipak ne može uputiti odraslom muškarcu, osobito ne crncu, ali dabome, cijeli je problem upravo u tome što Joey ne želi priznati da postoji razlika između djece i odraslih i tako stvar završi Walterovom izjavom da za njega nema deserta, na što Joey ustvrdi da ga on ionako ne želi jer zapravo desert baš i *ne voli*, a ja samo sjedim i mislim: 'Wal-ter, Wal-ter, ne-upu-štaj-se u-to', ali Walter ne može sebi pomoći, on jednostavno mora pokušati *dokazati* Joeyju da zapravo *voli* desert. Joey, pak, ne želi prihvatiti Walterove dokaze. Jasno je da laže, ali on uporno tvrdi da uvijek traži još deserta samo zato što se to od njega očekuje, a ne zato što ga zapravo voli, na što jadni Walter koji mrzi laži, kaže: 'Ok, ako ga ne voliš, onda može mjesec dana bez deserta, a?' A ja si mislim: 'Wal-ter, Wal-ter, ovone-će do-bro za-vr-ši-ti', jer Joey odgovara: 'Pristajem na *godinu dana* bez deserta. Nikada više neću jesti desert osim iz pristojnosti, u tuđoj kući', što je sasvim vjerojatno – tako je tvrdoglav da će to po svoj prilici održati. Na to ja ubacujem: 'Hej, dečki, sad je dosta, desert je isto važna hrana, nemojte pretjerivati', što smjesta poljulja Walterov autoritet, a kako je

prepirka izbila upravo oko njegovog autoriteta, uspijem srušiti sve što je možda postigao.«

Druga osoba koja je pretjerano voljela Joeyja bila je ona mala, Connie Monaghan. Bilo je to vrlo ozbiljno tiho malo biće s neugodnom navikom da vam se netremice zagleda u oči, kao da ne vidi što biste vi i ona mogli imati zajedničko. Svako poslijepodne bila je redovit gost u Pattyinoj kuhinji, gdje se trsila oblikovati tijesto za kolače u geometrijski savršene kugle, tako mukotrpno da se maslac topio, i davao tijestu tamnu caklinu. Dok bi Connie napravila jednu, Patty bi oblikovala jedanaest kuglica, a kad su izašle iz pećnice Patty nikad nije propustila pitati Connie smije li pojesti taj »uistinu najljepši« (manji, plosnatiji i tvrdi) kolačić. Jessica, godinu starija od Connie, zadovoljno je prepuštala kuhinju susjedi dok je sama čitala ili se bavila terarijima. Connie nije predstavljala prijetnju za nekoga tako svestrana kao što je to bila Jessica. Connie nije imala pojam o cjelini – bila je sva za dubinu, nikakve širine. Pri bojanju, sva bi se posvetila jednoj ili dvjema površinama natapajući ih flomasterom, a sve ostalo ostavljala prazno, ne mareći za Pattyino vedro poticanje da pokuša i s nekim drugim bojama.

Connieinu silnu usredotočenost na Joeyja vrlo su rano uočile sve mjesne majke osim, po svemu sudeći, Patty, možda zato što je i sama bila previše zaokupljena njime. U parku Linwood, gdje je Patty povremeno organizirala sportove za djecu, Connie bi sjedila sama u travi i plela vjenčiće od cvjetova djeteline ni za koga, puštajući da vrijeme teče mimo nje sve dok se Joey ne uhvati bejzbol palice ili šutne nogometnu loptu, što bi joj smjesta privlačilo pozornost. Bila je nalik imaginarnu prijatelju, koji, eto, pukim slučajem nije nevidljiv. Starmalen po sposobnosti samokontrole, Joey je rijetko kada osjećao potrebu da bude neugodan prema njoj pred prijateljima, a što se Connie tiče, čim bi osjetila da će se dječaci početi ponašati kao dječaci, povlačila se i nestajala bez predbacivanja ili molbi da je uključe. Uvijek je postojalo sutra. A dugo je postojala i Patty koja je klečala među povrćem ili stajala na ljestvama u flanelskoj košulji isprskanoj bojom, u sizifovskom nastojanju da održi viktorijansku fasadu. Ako već ne može biti uz Joeyja, Connie mu je barem mogla biti od koristi tako što je njegovoj mami pravila društvo dok njega nema. »Kako je sa zadaćom?« pitala bi Patty s ljestava. »Trebaš pomoć?«

»Mama će mi pomoći kad dođe kući.«

»Doći će kasno, bit će umorna. Mogla bi je iznenaditi i sad je napisati. Hoćeš?«

»Ne, čekat ću.«

Kad su se točno Connie i Joey počeli ševiti, to se ne zna. Nemajući zapravo nikakvih dokaza, tek toliko da uzruja prisutne, Seth Paulsen je rado iznosio mišljenje da je Joeyju bilo jedanaest a Connie dvanaest godina. Sethova nagađanja zasnivala su se na skrovitosti što ju je osiguravala drvena kućica koju je Joey izgradio uz Walterovu pomoć na prastaroj divljoj jabuci na praznom gradilištu. Do svršetka osmog razreda Joeyjevo se ime sve češće spominjalo u odgovorima susjedskih dječaka na tobože nemarne roditeljske upite o seksualnom ponašanju školskih kolega, a poslije se činilo vjerojatnim da je pred kraj tog ljeta Jessica nešto naslutila – odjednom je bez objašnjenja počela pokazivati silan prezir prema Connie i bratu. Ali nitko ih nije vidio nasamo sve do sljedeće zime kad su zajedno pokrenuli biznis.

Prema Pattyinom mišljenju, lekcija koju je Joey naučio iz neprekidnih prepirki s Walterom bila je da djeca moraju slušati roditelje zato što oni drže novac. To je postao još jedan primjer Joeyjeve osobenosti: dok su se ostale majke jadale kako njihova djeca traže novce kao da imaju puno pravo na to, Patty je uz smijeh oponašala Joeyjev smrknut izraz kad je morao tražiti novce od Waltera. Susjedi kod kojih je Joey povremeno radio znali su da je iznenađujuće marljiv kad treba očistiti snijeg ili pograbbati lišće, ali Patty je rekla da u potaji mrzi niske nadnice i drži da ga čišćenje snijega ispred kuće odraslih stavlja u neugodan odnos prema njima. Smiješni savjeti kako doći do novca koji su objavljivani u skautskim časopisima – prodavanje pretplate za časopise od vrata do vrata, učenje mađioničarskih trikova i naplaćivanje predstava, nabava alata za prepariranje i punjenje trofej-štuke vašeg susjeda – sve mu je to zaudaralo ili na vazalstvo (»Ja da prepariram životinje vladajućoj klasi?«) ili, još gore, na milosrđe. I tako ga je, neizbježno, u nastojanju da se oslobodi Waltera, privuklo poduzetništvo.

Netko, možda čak i sama Carol Monaghan, plaćao je Connieino školovanje u maloj katoličkoj akademiji *St. Catherine's* gdje su djevojke nosile uniforme i gdje im je bio zabranjen sav nakit osim prstena (»jednostavnog, metalnog«), jednog sata (»jednostavnog, bez dragulja«) i dvije naušnice (»jednostavne, metalne, najviše centimetar i pol dužine«). Stjecajem okolnosti, jedna od popularnijih djevojaka iz Joeyjeve srednje škole, *Central High*, vratila se s obiteljskog izleta u New York s jeftinim satom, koji je u pauzi za ručak polučio veliko divljenje, sa žutim remenom nalik slatkišu u koji je ulični prodavač na djevojčin zahtjev termički utisnuo

mala plastična, kao bombon ružičasta slova stiha Pearl Jama, *Ne nazivaj me kćeri*. Kako je sam Joey kasnije ispričao u pristupnim esejima za fakultet, smjesta se latio istraživanja gdje bi se takvi satovi mogli kupiti na veliko i koliko bi stajala naprava za termograviranje. Uložio je četrinsto dolara vlastite uštede u opremu, napravio Connie plastični remen (na njemu je pisalo *Spremna za akciju*) kojim će se moći razmetati u *St. Catherine's*, a onda uz Connicino posredovanje prodao te personalizirane satove četvrtini njezinih prijateljica u školi, trideset dolara po komadu, dok se časne nisu dosjetile i nadopunile pravila odijevanja zabranom satnog remenja s utisnutim tekstom. Što je, dabome – kako je Patty izvijestila ostale majke – Joey doživio kao nasilje.

»Nije to nikakvo nasilje«, kazao mu je Walter. »Iskoristio si umjetno ograničenje trgovine. Nisam primijetio da su ti zabrane smetale kad su bile u tvoju korist.«

»Investirao sam. Riskirao sam.«

»Iskoristio si pukotinu u tržištu, a sad su je zatvorili. Kako nisi vidio da to neminovno slijedi?«

»Hja, zašto me nisi upozorio?«

»Jesam.«

»Samo si me upozorio da bih mogao izgubiti novac.«

»Pa nisi ga čak ni izgubio. Samo nisi zaradio onoliko koliko si se nadao.«

»Ipak, to je novac koji sam mogao dobiti.«

»Joey, zarađivati novac nije ničije *pravo*. Prodavao si tričarije koje tim curama zapravo i ne trebaju i koje neke možda sebi i ne mogu priuštiti. Upravo zato Conniceina škola ima pravila o odijevanju – da bude *fer* prema svima.«

»Da, prema svima osim prema meni.«

Po načinu na koji je Patty prenijela taj razgovor, smijući se Joeyjevu nedužnom gnjevu, Merrie Paulsen je bilo jasno da Patty još uvijek nije imala pojma o tome što njezin sin radi s Connie Monaghan. Da se uvjeri, malo je napipavala. Što Patty misli da je Connie dobila zato što mu je pomogla? Je li joj dao postotak?

»Oh, da, rekli smo mu da joj mora dati pola zarade«, rekla je Patty. »Ali to bi tako i tako učinio. Uvijek je imao zaštitnički stav prema njoj, iako je mlađi.«

»Kao brat joj je...«

»Ne zapravo«, našalila se Patty, »mnogo je ljubazniji nego što bi bio brat. Možeš pitati Jessicu kako je to biti njegova sestra.«

»Ha, točno, ha, ha«, kazala je Merrie.

Kasnije je izvijestila Setha: »Nevjerojatno, ona zaista pojma nema.«

»Mislim da je krivo«, primijetio je Seth, »naslađivati se neznanjem drugog roditelja. To je izazivanje sudbine, ne čini ti se?«

»Žao mi je, ali previše je zabavno i slasno. Ti ćeš se morati okaniti zloradosti za nas oboje i tako obuzdati sudbinu.«

»Krivo mi je zbog nje.«

»Oprosti, ali meni je sve to da pukneš od smijeha.«

Pretkraj zime, u Grand Rapidsu, Walterova se majka srušila na pod dućana sa ženskim haljinama u kojem je radila, pogođena plućnom embolijom. Ulica Barrier poznavala je gospođu Berglund s njenih posjeta za Božić, dječje rođendane i za vlastiti rođendan, kad ju je Patty vodila mjesnoj maserki i zasipala slatkišima, orasima *macadamia* i bijelom čokoladom, koje je obožavala. Merrie Paulsen ju je dobronamjerno zvala »Gospođa Bianca«, prema kratkovidnoj mišici iz dječjih knjiga Margery Sharp. Imala je izborano, nekoć lijepo lice i drhtale su joj brada i ruke, od kojih je jedna bila jako unakažena artritismom što ga je preboljela u djetinjstvu. Bila je istrošena, fizička olupina, ogorčeno je govorio Walter, jer se u životu naradila za njegova oca pijanca u motelu koji su vodili uz cestu nedaleko Hibbinga, ali bila je odlučna ostati nezavisna i biti elegantna udovica i nastaviti se voziti u dućan starim *Chevy Cavalierom*. Čim su čuli da se srušila, Patty i Walter su otputovali na sjever, prepustivši Joeyja prezirnom sestrinom nadzoru. Nedugo nakon tinejdžerskog jebačkog festivala koji je uslijedio, a Joey ga je upriličio u svojoj sobi kao otvoren prkos Jessici, prekinutog tek iznenadnom smrću i pogrebom gospođe Berglund, Patty je postala posve drugačija susjeda, mnogo sklonija sarkazmu.

»Joj, Connie, da«, sada je govorila, »tako draga djevojčica, tako tiha, bezazlena, a ima i tako zlatnu majku. Znaite, čujem da Carol ima novog dečka, jako seksi, dvostruko mlađeg od nje. Ne bi li bilo grozno da se odsele, kad nam je Carol tako uljepšala život? A Connie, i ona bi mi nedostajala. Ha, ha. Tako tiha, draga i zahvalna.«

Patty je izgledala grozno, siva u licu, neispavana, neishranjena. Trebalo joj je strahovito dugo da ponovno zadobije izgled žene svojih godina, ali sad je barem Merrie Paulsen dobila ono što je čekala.

»U najmanju ruku se može reći da joj je sinulo«, kazala je Merrie Sethu.

»Krađa njenog mladunčeta – najgori od svih zločina«, kazao je Seth.

»Upravo tako, krađa«, rekla je Merrie. »Jadnog, nedužnog, besprijeznog Joeyja otela ona mala, svim mastima premazana intelektualka iz susjedstva.«

»Hja, ipak je godinu i pol dana starija.«

»Kalendarski.«

»Reci što hoćeš«, kazao je Seth, »ali Patty je uistinu voljela Walterovu mamu. Sigurno žali za njom.«

»Oh, znam, znam, Seth, znam. I sada mogu istinski suosjećati s njom.«

Susjedi koji su bili bliži Berglundovima nego što su to bili Paulsenovi izvijestili su da je gospođica Bianca svoju malu mišju kućicu na malom jezeru nadomak Grand Rapidsa ostavila isključivo Walteru i nijednom od njegove dvojice braće. Pričalo se da se Walter i Patty razilaze oko toga kako se postaviti prema toj stvari; Walter je želio prodati kuću i novac podijeliti s braćom, Patty je tvrdila da mora poštivati majčinu želju da ga nagradi za to što je bio dobar sin. Mlađi je brat gradio karijeru u vojsci i živio u području pustinje Mojave, u tamošnjoj zračnoj bazi, dok je stariji tratio dane nastavljajući očev projekt neumjerena opijanja i pritom financijski iskorištavao majku koju je inače zapuštao. Walter i Patty su uvijek ljeti na tjedan-dva vodili djecu k baki, a s njima često i pokoju Jessicinu prijateljicu iz susjedstva, a one su imanje opisale kao rustično, šumsko i uglavnom podnošljivo što se tiče buba. Možda da raspoloži Patty, koja je i sama počela prekomjerno piti – stanje njezina tena izjutra, kad je dolazila s prilaza pokupiti *New York Times* zamotan u plavo i *Star-Tribune* zamotan u zeleno, upućivalo je na *Chardonnay* – Walter je naposljetku pristao zadržati kuću za odmor i u lipnju kad je završila škola, Patty je povela Joeyja na sjever da joj pomogne isprazniti ormare, počistiti i preličiti prostor, a Jessica je ostala kod kuće s Walterom i upisala tečaj poezije, radi osobne nadgradnje.

Toga je ljeta nekoliko susjeda, među kojima nisu bili Paulsenovi, odvelo svoje dječake u posjet kućici na jezeru. Zatekli su Patty u mnogo boljem raspoloženju. Jedan je otac, kad su bili nasamo, predložio Sethu Paulsenu da je zamisli preplanulu i bosonogu, u crnom jednodjelnom kostimu i trapericama bez remena, izgleda upravo po Sethovu ukusu. Opći je izvještaj bio da je Joey sabran, da se ne duri i da se čini da se on i Patty odlično provode. Zabavljali su goste složenom društvenom igrom koju su zvali *asocijacije*. Patty je dugo ostajala budna pred svekrvinom TV konzolom i zabavljala Joeyja opsežnim znanjem o popularnim humo-

rističkim serijama šezdesetih i sedamdesetih. Kad su otkrili da njihova jezera uopće nema na kartama – bila je to tek velika bara s još samo jednom kućom – Joey ga je krstio Bezimenim, što je Patty izgovarala s nježnošću: »Naše Bezimeno jezero«. Saznavši od jednog od očeva da Joey gore ozbiljno radi, raščističava jarke, potkresuje šikaru i skida boju, Seth Paulsen se pitao plaća li mu Patty solidnu nadnicu za te usluge i nije li i to dio pogodbe. Ali to nitko nije mogao reći sa sigurnošću...

Što se Connie tiče, bilo je dovoljno da Paulsenovi pogledaju kroz prozor koji je bio okrenut Monaghanicama i vide je kako čeka. Uistinu je bila vrlo strpljiva djevojčica, imala je metabolizam ribe u zimskom razdoblju. Navečer je ispomagala odnositi posuđe u *W. A. Frostu*, ali preko tjedna je po cijelo poslijepodne sjedila na stubama pred svojim vratima i čekala, dok su prolazila kolica sa sladoledom i manja se djeca igrala, a vikendom je sjedila u ležaljci iza kuće, povremeno bacajući pogled na bučnu, nasilnu, nasumičnu sječu drveća i radove u koje se mamin novi dečko, Blake, upustio sa svojim *frendovima* građevincima, ali uglavnom je jednostavno čekala.

»I onda, Connie, što ima nova?« pitao ju je Seth, s onu stranu prolaza.

»Mislite, osim Blakea?«

»Da, osim Blakea.«

Časak je razmišljala, a onda zavrtila glavom. »Ništa«, rekla je.

»Nije ti dosadno?«

»Ne zapravo.«

»Ideš u kino? Čitaš što?«

Connie se zapiljila u Seta onim svojim netremičnim pogledom tipa nemamo-ničeg-zajedničkog. »Išla sam gledati *Batmana*.«

»A Joey? Jako ste se zbližili. Sigurno ti nedostaje.«

»Vratit će se«, rekla je.

Kad je jednom zaboravljena stara priča s opušcima – Seth i Merrie su morali priznati da su vjerojatno pretjerali s time da su baš cijelo ljeto nalezili opuške u bazenčiću, da su se možda ipak previše inatili – otkrili su da je Carol Monaghan bogat izvor priča o mjesnoj politici demokrata, u koju se Merrie sve više uključivala. Carol joj je onako usput prenijela jezive priče o korumpiranoj vlasti, zataškanim gadostima, namještajkama za velike poslove, stalnom curenju povjerljivih informacija, pikanterije o trošenju novca i zabavljala se Merrieinim zgražanjem. Merrie je počela doživljavati Carol kao dragocjen živi primjerak iskvašenosti lokalne uprave, s čime se kanila uhvatiti u koštac. Sjajna stvar u vezi s Carol bila je ta što ona kao

da se nije mijenjala – iz godine u godinu, četvrtkom navečer izlazila je u izazovnog odjeći, tko zna zbog koga, održavajući neandertalsku tradiciju urbanog politikanstva.

A onda se jednog dana ipak promijenila. U to vrijeme zbilo se mnogo promjena. Bivši gradonačelnik, Norm Coleman, preobratio se u republikanca, a nekadašnji profesionalni hrvač krenuo u smjeru guvernerske palače. U Carolinu je slučaju katalizator bio novi dečko, Blake, mladi vozač bagera s kozjom bradicom, kojeg je upoznala kad je došao tražiti dozvolu, a zbog kojeg je dramatično promijenila izgled. Izbacila je komplicirane frizure i haljine eskort dame i prigrlila udobne hlače, jednostavno, raskuštrano šišanje i manje šminke. Carol kakvu nitko nije poznao, jedna zapravo sretna Carol, žustro je skočila s Blakeova kamiončića *F-250*, pri čemu je ulicom zatrestao *rock*, a ona energičnom kretnjom zalupila suvozačka vrata. Domalo je Blake ostajao prespavati, vukući se uokolo u sportskim majicama, nezavezanih tenisica, s limenkom pive u ruci i nije prošlo dugo a on je motornom pilom presudio svakom drvetu u njezinu stražnjem dvorištu i ludovao po njemu unajmljenim bagerom. Na braniku njegova kamiona pisalo je: *Bijelac sam i glasam*.

Paulsenovi, koji su nedavno i sami preuređivali kuću i to se oduljilo, nisu željeli prigovarati zbog buke i zbrke, a Walter je, s druge strane, bio ili prepristojan ili prezaposlen, no kad se krajem kolovoza napokon vratila Patty, nakon mjeseci provedenih u divljini s Joeyjem, sasvim je izgubila kompas i jurila gore-dolje ulicom, od vrata do vrata, razrogačenih očiju, okomivši se na Carol Monaghan. »Oprostite«, govorila je, »što se ovdje dogodilo? Može li mi netko reći što se dogodilo? Je li objavljen rat drveću, a mene nisu obavijestili? Tko je ovaj Paul Bunyan¹ s kamionom? O čemu se tu radi? Zar ona više ne stanuje u iznajmljenoj kući? Zar je podstanarima dozvoljeno rušiti stabla? Kako je moguće srušiti stražnji zid kuće kojoj nisi čak ni vlasnik? Je li nekako kupila tu kuću, bez našeg znanja? Kako joj je to uspjelo? Ta ona ne zna ni žarulju zamijeniti a da ne zove mog muža! 'Walter, oprosti što ti smetam u vrijeme večere, ali kad okrenem prekidač – ništa. Bi li skoknuo amo? A kad si već tu, bi li mi pomogao ispuniti poreznu prijavu? Sutra je zadnji dan, a upravo sam nalakirala nokte.' Kako je takva osoba uspjela dobiti kredit za kuću? Zar već nema dovoljno računa za *Victoria Secret*? Kako ona uopće smije imati momka? Zar ne postoji neki debeli tip, tamo prijeko u Minneapolisu? Ne bi li to netko trebao javiti tom debeljku?«

1

Paul Bunyan, divovski drvosječa nadljudske snage iz američkog folklora.

Tek kad je stigla do vrata Paulsenovih, koji su se nalazili na dnu popisa susjeda kojima se može izjadati, dobila je neke odgovore. Merrie joj je objasnila da Carol Monaghan više nije podstanarka. Carolina kuća bila je jedna od nekoliko stotina onih koje su, dok je četvrt bila ruševna, došle u posjed grada i sada su ih prodavali po niskoj cijeni.

»Kako to nije doprlo do mene?« čudila se Patty.

»Nisi pitala«, odgovorila je Merrie. A nije se mogla suspregnuti da ne doda: »Nikad te nisu zanimali državni poslovi.«

»Kažeš da ju je jeftino dobila.«

»Vrlo jeftino. Korisno je poznavati prave ljude.«

»Kakav je *tvoj* stav u vezi s time?«

»Mislim da je to strašno, u financijskom i u filozofskom smislu«, odgovorila je Merrie. »Upravo zato i radim za Jima Schiebela.«

»Znaš, uvijek sam voljela ovaj kraj«, rekla je Patty. »Voljela sam živjeti ovdje, čak i u početku. A sada mi se odjednom sve čini tako prljavo i ružno.«

»Ne daj se deprimirati, radije se uključi«, uzvratila je Merrie i pružila joj nekoliko letaka.

»U ovom času ne bih rado bio na Walterovu mjestu«, primijetio je Seth čim je Patty otišla.

»Moram priznati da mi je to drago čuti«, primijetila je Merrie.

»Je li mi se to samo učinilo ili si i ti primijetila prizvuk bračnog nezadovoljstva? Hoću reći, ono s ispunjavanjem prijave za porez? Znaš li išta o tome? Meni je zvučalo vrlo zanimljivo. To još nisam čuo. A sad je, eto, propustio zaštititi onaj njihov lijepi pogled na Carolino drveće.«

»Cijela ta stvar je tako reganovski nazadna«, primijetila je Merrie. »Mislila je da može živjeti u svom malom mjehuru od sapunice, sazdati svoj mali svijet. Svoju malu kućicu za lutke.«

Zdanje koje se dizalo iz blata u Carolinu stražnjem vrtu, vikend za vikendom, tijekom sljedećih devet mjeseci, nalikovalo je ogromnom spremištu za čamce s tri jednostavna prozora koja su naglašavala golemu površinu polimerne fasade. Carol i Blake govorili su o njemu kao o »velikoj sobi«, pojmu dotad nepoznatom na Ramsey Hillu. Nakon prepirke oko opušaka Paulsenovi su postavili visoku ogradu i zasadili red ukrasnih smreka koje su otad dovoljno narasle da ih zaštite od tog prizora. Samo je Berglundovima pucao pogled na nj i nije prošlo dugo a ostali susjedi su počeli izbjegavati Patty, što se još nikad nije dogodilo, zbog njezine opsjednutosti onim što

je nazivala »hangarom«. Mahali su joj s druge strane ulice i dovikivali na pozdrav, ali pazili da ne zastanu i ne daju se uvući. Zaposlene majke složile su se oko toga da Patty ima previše slobodnog vremena. U prošlim danima bila je sjajna s malom djecom, podučavala ih sportovima i raznim vještinama, ali sad su djeca iz ulice mahom bila tinejdžeri. Ma kako nastojala ispuniti svoje dane, radovi s druge strane stalno su joj bili u doseg oka i uha. Svakih nekoliko sati izlazila je iz kuće i koracima mjerila stražnje dvorište i piljila u veliku sobu poput životinje kojoj su ugrozili leglo, a katkad bi navečer pokucala na privremena vrata od šperploče.

»Hej, Blake, kako napreduje?«

»Sasvim dobro.«

»Tako i zvuči! Znaš što, ovaj cirkular je malo preglasan za pol devet navečer. Nemaš osjećaj da bi za danas bilo dosta?«

»Pa, ne baš.«

»A ako te zamolim?«

»Ne znam. A kako bi bilo da me pustiš da završim to što imam?«

»Teško da to mogu učiniti kad nam buka zaista smeta.«

»Hja, znaš što? Onda nema pomoći.«

Patty je i protiv svoje volje ispustila glasan, njištav smijeh. »Ha, ha, ha! Nema pomoći?«

»Da, slušaj, žao mi je zbog buke. Ali Carol kaže da je iz vaše kuće pet godina dopirala buka kad ste vi preuređivali.«

»Ha, ha, ha. Ne sjećam se da se žalila.«

»Radili ste ono što ste morali. Sad ja radim ono što ja moram.«

»Ali to što ti radiš zaista je ružno. Žao mi je, ali stvarno je grozno. Jednostavno – užasno, grozno. Časna riječ. To je jednostavno činjenica. Ali jasno da nije riječ o tome. Riječ je o cirkularu.«

»Na privatnom si posjedu i morat ćeš se udaljiti.«

»Dobro, mislim da ću zvati policiju.«

»To je u redu, samo daj.«

Na to ste je mogli vidjeti kako korača prolazom, drhteći od bijesa. Već je nekoliko puta zvala policiju zbog buke i nekoliko su puta zaista došli i razgovarali s Blakeom, ali njeni su im pozivi ubrzo dojadili i nisu više dolazili sve do veljače sljedeće godine, kad je netko razrezao sve četiri nove novcate gume za snijeg na Blakeovom *F-250*, a Blake i Carol uputili policajce k svojoj najbližoj susjedi koja ih je već toliko puta zvala. Rezultat toga bio je da se Patty ushodala ulicom, zvonila ljudima, žalila se. »Ja sam

očiti počinilac, eh? Majka dvoje tinejdžera. Ja sam okorjela kriminalka, a? Ja sam luđakinja! On ima najveće, najružnije vozilo u cijeloj ulici, oblijepljeno *stikerima* uvredljivim za svakoga tko nije bijeli rasist, ali, bože, sve je to zagonetno, tko bi mu želio isjeći gume, osim mene?»

Merrie Paulsen bila je uvjerena da mu je uistinu Patty rasparala gume.

»Nisam siguran«, uzvratilo je Seth. »Hoću reći, vidi se da prolazi kroz krizu, ali nije lažljivica.«

»To je točno, ali ona zapravo i nije rekla da to nije učinila. Možemo se samo nadati da ima dobrog psihijatra. Itekako joj je potreban. To i osamsatni radni dan.«

»Ono što mene zanima je – a gdje je Walter?»

»Walter se ubija da zaradi dovoljno da ona može po cijeli dan biti kod kuće i glumiti ludu kućanicu. Dobar je otac Jessici, a Joeyju ukazuje na neka temeljna načela stvarnosti. Rekla bih da ima pune ruke posla.«

Walterovo najupadljivije svojstvo, osim ljubavi prema Patty, bilo je to što je bio drag. Znao je slušati druge i kao da su mu se oni činili zanimljivijima i dojmljivijima nego što je sam bio. Bio je pretjerano svjetloput, male brade, a kosa mu se kovčala kao na slikama anđela i oduvijek je nosio iste okrugle naočale žičanih okvira. Karijeru u *3M-u* započeo je kao pravnik u njihovu odvjetničkom uredu, ali tamo nije napredovao već je završio na sporednom kolosjeku brige za zaposlenike i filantropije, korporativnoj slijepoj ulici u kojoj je pristojnost kvaliteta. U ulici Barrier vječito je dijelio besplatne ulaznice za kazalište *Guthrie* i koncerte komorne glazbe i pričao susjedima o svojim susretima sa slavnim ljudima iz tog kraja, kao što su Garrison Keillor i Kirby Puckett te jednom, Prince. Sve je začudilo kad je nedavno napustio *3M* i počeo se baviti pronalaženjem donatora i sponzora za *Očuvanje prirode*. Nitko osim Paulsenovih nije naslutio da je u tolikoj mjeri nezadovoljan starim poslom, ali Walter je imao isto toliko oduševljenja za prirodu koliko i za kulturu i jedino što se, gledano izvana, promijenilo u njegovu životu bilo je to da je vikendima često izbivao iz kuće.

Upravo to je možda bilo razlog što se nije, kako bi se očekivalo, umiješao u Pattyinu bitku s Carol Monaghan. Njegova reakcija, ako bi ga tko izravno upitao, bilo je nervozno smijuljenje. »Ja sam samo neutralni promatrač«, rekao je. Ostao je neutralni promatrač tijekom cijelog proljeća i ljeta Joeyjeve druge godine srednje, a i sljedeće jeseni, kad je Jessica otišla u koledž na Istočnoj obali a Joey iselio iz roditeljske kuće i preselio se Carol, Blakeu i Connie.

Taj je potez predstavljao neočekivan čin pobune i zabio nož u Pattyino srce – bio je to početak kraja njezina života na Ramsey Hillu. Joey je proveo srpanj i kolovoz u Montani, radeći na ranču jednog od glavnih Walterovih donatora za *Očuvanje prirode*, i vratio se sa širokim, muževnim plećima i pet centimetara viši. Walter, koji se rijetko hvastao udostojio se na jednom pikniku u kolovozu povjeriti Paulsenovima da ga je donator nazvao i rekao da je »zadivljen« Joeyjevom neustrašivošću i neumornošću u svladavanju telića i gnjuranju ovaca u otopinu insekticida. Na tom je istom pikniku Patty, pak, imala pogled prazan od boli. U lipnju, prije nego što je Joey otišao u Montanu, opet ga je bila odvela na Bezimeno jezero da joj pomogne pri preuređivanju i jedini susjed koji ih je tamo posjetio opisao je grozno popodne u kojem je prisustvovao uzajamnom vrijeđanju majke i sina koji su se otvoreno iskaljivali jedno na drugome, pri čemu je Joey ismijavao njezine stalno iste obrasce ponašanja i u lice je nazvao »glupom«, na što je Patty povikala: »Ha, ha, ha! Glupa! Sjajno, Joey! Stalno me zadivljuješ svojom zrelošću! Nazvati majku glupom pred drugima. To te zaista prikazuje u lijepom svjetlu! Zaista si velika, nepopustljiva, neovisna muškarčina!«

Do kraja ljeta, Blake je gotovo završio veliku sobu i opremio je takvim blakeovskim sadržajima kao što su *PlayStation*, stolni nogomet, bačvica s hlađenim pivom, plazma televizor, stolić za zračni hokej, svjetiljkama od mutna stakla u obliku srednjovjekovnih baklji i kožnim ležaljka na spuštanje. Susjedima je preostalo samo nagađati o Pattyinim sarkastičnim primjedbama na račun tih blagodati, Joeyjevim izjavama da ona nema pojma i da nije *fer* te Walterovom srditom navaljivanju da se Joey ispriča Patty, ali onu večer kad je Joey prebjegao u susjednu kuću nije trebalo zamišljati jer Carol Monaghan ju je spremno opisivala, glasno i pomalo zlurado, svakome tko je bio dovoljno nelojalan Berglundovima da ju je htio saslušati.

»Joey je bio *tako* smiren, *tako* smiren«, pripovijedala je Carol. »Kunem vam se, taj mali ne bi ni mrava zgazio. Otišla sam k njima, zajedno s Connie, da ga podržim i dam im na znanje kako se posve slažem s tim, jer znate Waltera, tako je pažljiv da bi se brinuo nije li sve to teret za mene. A Joey se ponio vrlo odgovorno, kao i uvijek. Želio je da se sve karte otvoreno stave na stol. Objasnio je da su on i Connie prvo sve napravili sa mnom, a ja sam rekla Walteru – jer znala sam da on brine o takvim stvarima – rekla sam mu da hrana nije nikakav problem. Blake i ja smo sada obitelj i rado ćemo hraniti još jedna usta, a Joey vodi računa o tome da raspredi suđe, iznese smeće, uredan je, a osim toga, rekla sam

Walteru, on i Patty bili su tako velikodušni prema Connie, hranili je i sve to. Željela sam da se to zna, jer zaista su bili velikodušni u vrijeme kad je moj život bio pomalo rasut, zbilja sam im silno zahvalna. A Joey je tako odgovoran i smiren. Objasnio je da, budući da Patty ne dozvoljava da Connie stupi u njihovu kuću, on zaista i nema drugog izbora ako želi biti s njom, na što sam se ja umiješala i dodala da posve podržavam njihov odnos – kad bi barem i drugi mladi bili tako odgovorni kao ovo dvoje, svijet bi bio mnogo bolje mjesto – mnogo je bolje da su u mojoj kući, odgovorni, na sigurnom, umjesto da se skrivaju uokolo i još upadnu u kakvu nevolju. Tako sam zahvalna Joeyju, uvijek će biti dobrodošao u mojoj kući. To sam mu i rekla. Znam da me Patty ne voli, uvijek je svisoka gledala na mene i smatrala Connie manje vrijednom. Znam ja to. Znam ponešto o tome na što je sve Patty spremna. Zнала sam da će prirediti neku scenu. Jasno, napravila je grimasu i izjavila nešto u smislu: ‘Misliš da *voli* tvoju kćer? Misliš da je *zaljubljen* u nju?’ Onim svojim piskutavim glasićem. Kao – kako bi se netko poput Joeyja mogao zaljubiti u Connie, jer ja nisam završila koledž ili što već, nemam veliku kuću i nisam iz New Yorka ili što-ti-ga-ja-znam i moram odraditi pošten, četrdesetsatni tjedan, za razliku od nje. Patty ima takav prezir prema meni, ne možeš vjerovati. Ali mislila sam da će se s Walterom dati razgovarati. On je jako drag. Bio je sav zajapuren, mislim zato što mu je bilo neugodno i rekao je: ‘Carol, ti i Connie biste trebale otići tako da možemo nasamo razgovarati s Joeyjem.’ S čime sam se ja potpuno složila. Nisam se došla svađati, nisam konfliktna osoba. Ali Joey se tome usprotivio. Rekao je da on nije došao tražiti dozvolu već ih samo obavijestiti o svojim namjerama i zato se nema o čemu raspravljati. I u tom je času Walter pukao. Jednostavno pukao. Potekle su mu suze, tako se uzrujao – a to mi je posve razumljivo jer Joey je najmlađi u obitelji, a nije Walter kriv što je Patty tako nerazumna i pakosna prema Connie da Joey više ne može zamisliti život s njima. Počeo je urlati iz petnih žila: ŠESNAEST TI JE GODINA I NIKAMO NE IDEŠ DOK NE ZAVRŠIŠ SREDNJU ŠKOLU. A Joey mu se samo smješкао, sladak ko šećer. Rekao je da mu zakon ne brani da ode, a osim toga, seli se samo vrata do. Vrlo razumno. Eh, da je meni bio makar djelić te pameti i sabranosti sa šesnaest godina. Hoću reći, divan mali. Bilo mi je žao Waltera jer je počeo urlati sve one stvari, kako mu neće platiti koledž i kako sljedećeg ljeta Joey neće u Montanu i kako zahtijeva samo to da se vraća na večeru i spava u svom krevetu, kao član obitelji. A Joey će mu na to: ‘I dalje sam član obitelji’, jer nikad nije ni tvrdio suprotno. Ali Walter se ushodao kuhinjom, nekoliko

časaka sam mislila da će ga udariti, bio je sav izvan sebe i samo vikao: ODLAZI, ODLAZI, DOSTA MI JE SVEGA, ODLAZI, a onda se izgubio i čuli smo ga gore, u Joeyjevoj sobi, kako otvara ladice ili što već, na što je Patty otrčala k njemu i počeli su urlati jedno na drugo, a Connie i ja smo zagrlile Joeyja jer on je jedina razumna osoba u toj obitelji i iskreno ga žalimo i tada sam definitivno bila sigurna da je za njega dobro da se preseli k nama. Walter se stušio niz stube i čuli smo kako Patty viče kao luda – potpuno je pukla – na što je Walter opet počeo urlati: VIDIŠ LI ŠTO ČINIŠ SVOJOJ MAJCI? Jer, dabome, uvijek se radi o Patty, ona je uvijek žrtva. A Joey je samo stajao i mahao glavom, jer sve je to bilo tako očito. Ta tko bi živio u takvoj kući?»

Iako je nedvojbeno bilo i onih susjeda kojima je bilo drago što je Patty pobrala plodove neprekidnog veličanja sinove osobitosti, ostala je činjenica da u ulici Barrier nitko nije baš jako volio Carol Monaghan, vladala je prilična odbojnost prema Blakeu, a za Connie su držali da je u najmanju ruku čudna, dok Joeyju nitko nikad nije zapravo vjerovao. Kako su se širile vijesti o njegovoj pobuni, urbana vlastela Ramsey Hilla mahom je žalila Waltera, bila zabrinuta za Pattyino psihičko zdravlje i osjetila veliko olakšanje i zahvalnost što su njihova djeca hvalabogu normalna – kako samo radosno prihvaćaju velikodušnost roditelja, kako nedužno traže pomoć oko zadaće ili prijava za koledž, kako se poslušno javljaju da kažu kamo su pošli nakon škole, kako otvoreno govore o svojim malim, svakodnevnim porazima, kako su umirujuće predvidivi u prvim susretima sa seksom, drogom i alkoholom. Bol koja je kuljala iz kuće Berglundovih bila je nešto svojstveno samo njima. Walter – za kojeg su se nadali da ne zna kako je Carol sve rastrubila o onoj noći kad je ‘pukao’ – nespretno je objavio raznim susjedima da su on i Patty dobili otkaz kao roditelji i da se trude ne uzeti to osobno. »Katkad dođe amo učiti«, kazao je Walter, »ali zasad više voli spavati kod Carol. Vidjet ćemo koliko će to potrajati.«

»Kako je Patty sve to primila?« pitao ga je Seth Paulsen.

»Ne baš dobro.«

»Voljeli bismo da jedan dan svratite k nama na večeru.«

»To bi bilo sjajno«, rekao je Walter, »ali mislim da će Patty neko vrijeme provesti gore, u majčinoj kući. Preuređuje je, znaš.«

»Zabrinut sam za nju«, rekao je Seth, s neobičnim prizvukom u glasu.

»Pa i ja sam, malo. Međutim, vidio sam je kako igra kad je povrijeđena. Na prvoj je godini povrijedila koljeno i nakon toga odigrala još dvije utakmice.«

»Ali nije li nakon toga imala, hm, dvije operacije koje su joj okončale karijeru?«

»Htio sam reći da je izdržljiva, Seth. Da igra i kad je boli.«

»Točno.«

Walter i Patty nikad nisu otišli Paulsenovima na večeru. Patty je izbi-
vala iz ulice Barrier, skrivala se na Bezimenom jezeru dug dio zime i
proljeća, a čak i kad je njezin auto bio pred kućom – na primjer, za Božić,
kad se Jessica vratila iz koledža i, prema riječima najbližih prijatelja, »gad-
no posvađala« s Joeyjem, nakon čega je više od tjedan dana proveo u
svojoj staroj spavaćoj sobi tako da njegova opasna sestra može imati pravi
obiteljski praznik – Patty je izbjegavala susjedska događanja na kojima su
njeni kolači i srdačnost nekoć bili tako dobrodošli. Povremeno bi vidjeli
kako joj u posjet dolaze žene od četrdesetak godina za koje su, po frizu-
rama i *stikerima* na njihovim *Subaruima*, zaključili da su bivše košarkaši-
ce iz njene momčadi, a pričalo se i da opet pije, ali to su uglavnom bila
samo naklapanja jer ma kako susretljiva bila nikad nije stekla nijednu
blisku prijateljicu na Ramsey Hillu. Do Nove godine, Joey se već opet
smjestio kod Carol i Blakea. Pretpostavljalo se da je glavna atrakcija te
kuće krevet koji dijeli s Connie. Među prijateljima je bio poznat kao netko
tko se krajnje bizarno i militantno protivi masturbaciji, već i sam spomen
toga izvlačio mu je sažaljiv osmijeh, tvrdio je kako kani proživjeti život a
da nikad ne mora spasti na to. Pronicljiviji susjedi, među kojima i Paulse-
novi, sumnjali su da Joey uživa i u tome što je najpametniji u kući. Postao
je princ velike sobe i otvarao je njezine čari svakome koga bi počastio
svojim prijateljstvom (time pretvorivši nenadgledanu bačvicu pive u sjeme
razdora na obiteljskim večerama širom susjedstva). Njegov odnos s Carol
uznemirujuće je balansirao na rubu flerta, a Blakea je pridobio time što je
volio sve ono što Blake voli, osobito Blakeove igrice moći i kamion za
čijim je volanom naučio voziti. Po iritantnom načinu na koji se smješkao
ushitu svojih školskih drugova Alom Goreom i senatorom Wellstoneom,
kao da je liberalizam slabost ravna samozadovoljavanju, dalo se zaključiti
da je prigrlio i Blakeovo političko uvjerenje. Sljedećeg se ljeta zaposlio
kao građevinski radnik umjesto da se vrati u Montanu.

A svi su imali osjećaj, bio prav ili kriv, da je za sve nekako kriv Walter,
njegova dobrodušnost. Umjesto da zgrabi Joeyja za kosu, dovuče ga kući
i natjera ga da se ponaša kako je red, umjesto da Patty opali jednu i na-
tjera je da se ponaša kako je red, on je zabio nos u posao za *Očuvanje*
prirode, gdje je prilično brzo postao izvršni direktor te ostavljao kuću da

bude prazna iz večeri u večer, pustio da cvijeće prijeđe u sjeme, živice podivljaju i prozori ostanu neoprani, pustio da prljav gradski snijeg zatrpa iskrivljen natpis GORE LIEBERMAN, koji je još stajao u prednjem dvorištu. Čak su sada kad je Merrie nastojala ući u gradsko vijeće i Paulsenovi izgubili zanimanje za Berglundove. Patty je cijelo sljedeće ljeto provela na Bezimenom jezeru, a ubrzo po njezinu povratku – mjesec dana nakon što je Joey otišao na *Sveučilište Virginia*, pod financijskom uvjetima koji su Ramsey Hillu ostali nepoznati, i dva tjedna nakon velike nacionalne tragedije – pred viktorijanskom kućom u koju su ona i Walter pretočili pola svog života pojavio se natpis PRODAJE SE. Walter je već počeo putovati na novi posao u Washingtonu. Iako će cijene kuća uskoro ponovno skočiti do dotad neviđenih visina, mjesno je tržište bilo nadomak dna na kojem se našlo nakon 11. rujna. Patty je nadgledala prodaju kuće, po otužnoj cijeni, ozbiljnom paru crnih intelektualaca s trogodišnjim blizancima. U veljači je dvoje Berglundovih ponovno, po posljednji put krenulo ulicom od vrata do vrata i službeno se opraštalo pri čemu se Walter raspitivao za svačiju djecu i svima slao pozdrave, dok je Patty vrlo malo govorila, ali je ponovno izgledala neobično mladenački, poput one djevojke koja je gurala kolica ulicom prije nego što je taj kraj uopće postao kraj.

»Pravo je čudo«, rekao je nakon toga Seth Paulsen Merrie, »da su njih dvoje još uopće zajedno.«

Merrie je zavrtjela glavom. »Mislim da još nisu ukapirali kako živjeti.«